

Posudek bakalářské práce Víta Šrámka:

Sociální vazby seniorů v Přehradově

Posuzovaná bakalářská práce Víta Šrámka je standardního rozsahu (65 stran) a stěžejním smyslem je výzkum, přičemž teoretická východiska jsou organicky včleněna do textu, a to v podobě prizmatu, ve kterém autor se svým tématem nakládá. Přes jistou skromnost seznamu literatury v ní najdeme i literaturu cizojazyčnou.

Autorovi se díky šikovně vedenému výzkumu interpretativní metodou podařilo poodkrýt zdánlivou šed' jedné lokality na okraji Prahy a zdánlivou obyčejnost jejích obyvatel. Výzkum byl proveden pomocí polostrukturovaných rozhovorů a doplněn zúčastněným pozorováním zkoumané skupiny lidí seniorské věkové kategorie (s devatenácti respondenty ve věku 66 – 86 let bylo provedeno patnáct rozhovorů, někteří hovořili ve dvojici; výzkum trval tři měsíce). Ve výsledku se ukázalo, že zkoumaná lokalita, která je v práci maskována smyšleným jménem Přehradov, byla velice šťastně zvolená. (Možná je to spíše tak, že i ta nejobyčejnější věc může být zajímavá, když je dobře poznána.) Lokalita umožnila výběr respondentů, které přes svou různost spojovala jistá homogenost, vymezená z několika hledisek: z hlediska geografického: byli obyvateli ucelené městské čtvrti, oddělené silniční tepnou na návrší pod lesem; z hlediska historického je čtvrť určena dobou výstavby, v tomto případě šlo o družstevní výstavbu typových řadových rodinných domků ze 70. – 80. let minulého století, lze tedy považovat zkoumané obyvatele za starousedlíky, a nikoliv za tzv. „náplavu“; z hlediska kulturního nebo sociálního jde z větší části o obyvatele, kteří se z různých příčin znali a kamarádili; a to vše zároveň umožňuje poslední hledisko, čímž je věk obyvatel, kteří se stali objekty zkoumání.

Zvědavost je nezbytnost, kterou musí výzkumník mít, aby se mohl pustit do odkrývání projevů chování a jejich symbolů a v živelnosti chování spatřit nějaký řád a důvod. Tu autor měl, neboť o ní píše v úvodu ke své práci: byl zvědav na příčinu, proč jsou senioři spontánnější než lidi mladší v navazování rozhovorů s neznámými lidmi (např. v tramvaji, jak zná z vlastní zkušenosti). Stanovil si tedy cíl prozkoumat, jaké mají senioři, tedy lidé v postproduktivním věku, sociální vazby, jak fungují a čím jsou řízeny a utvářeny.

Zvolený badatelský postup se opírá především o náhled C. Geertze, kdy nejde o hledání totožnosti mezi jevy podobnými, ale o nalezení jasného a odpovídajícího vztahu mezi jevy různorodými. Člověk se různými způsoby dopracovává k vlastnímu projevu toho, co je pro něj podstatné, a podstatné je většinou to, co má člověk v sobě hluboce zakořeněné. V daném

případě je to *nutnost vytváření sociální sítě, nutnost společenská interakce, nutnost vzájemné výpomoci a mnoho dalších jiných aktivit s dopadem společenským, ale i ekonomickým*. Tyto nutnosti autor v získaných rozhovorech vyhledal a stanovil si je jako základní oblasti svého výzkumu a podrobil je antropologické interpretaci.

Hodnocení: Kvalita této práce podle mého názoru spočívá v dobré schopnosti autora být věrný své metodě a pod pestrostí a růzností bezprostředních projevů jednání zjišťovat ultimátní cíle, jimiž jsou potřeba jistoty, že člověk není sám, že má kolem sebe lidi, se kterými ho drží pouta prožitých časů, pouta názorové spřízněnosti, pouta vzájemnosti a přátelství, a zároveň díky těmto poutům si člověk dokazuje, že ve svém věku stále stačí nejen na důstojný vlastní život, ale že i dokonce může být potřebným pro druhé, že jim ještě má co nabídnout. Je to celé pěkně popsáno na příkladě jedinců, které autor zahrnul do skupiny, již nazval sociální síť politického světonázoru (s. 21). Tam je patrné autorovo objektivní posouzení, a s nadhledem využil politické založení těchto lidí jako nástroj k rozpoznání toho, že skupina má tendenci se formovat a utvářet na základě těchto cílů. Podobně hezky je za pomoci Eseje o daru pojednána kapitola o vzájemnosti a obdarovávání.

Za zajímavé a objevné považuji zjištění, že senioři mají přirozenou tendenci spíše se odklonit od blízkých členů rodiny a přiklonit se k vrstevníkům a přátelům, s cílem osamostatnit se, nebýt přítěží, být nezávislým.

Jediná výtku, kterou k tomuto textu mám, je, že není plně zodpovězena motivační otázka. Výzkum přinesl poznatky o tom, jak se utvářejí sociální vztahy, ale motivační otázka se pídí po tom, proč jsou senioři ve vyhledávání nových vztahů otevřenější a proč motivace k novým vztahům je méně účelová, než u lidí mladších. Zodpovězení toho by vyžadovalo větší zaměření na sociologii či psychologii stáří, což je trochu jiné téma.

Nakonec drobná výtku týkající se jazyka: nemám nic proti používání cizích slov, zvláště v odborném textu. Ale v případě, kdy cizí slova kazí estetickou stránku jazyka, bych dala přednost obvyklejší variantě výrazu a místo cizího slova nebo novotvaru bych užila obvyčejnou češtinu. Proto doporučuji i autorovi, kdyby se chtěl napříště držet této rady, aby například slovo *vydefinovat* nahradil *definovat*; *babička interaguje - komunikuje*; *být různých genderů* – stačilo by *různých rodů*; *zavztažena* – lépe je *zahrnuta* nebo *vztažena*, *soukromý sektor* je lépe nahradit *soukromým prostorem*, *slovo akurátní, postulovat...*

Práce je zdařeným antropologickým výzkumem a navrhuji hodnotit ji známkou jedna.